

ÇEVRE SORUNLARINA DUYARLILIK: HATAY'DA BİR UYGULAMA

Yakup BULUT*

Mehmet KARA**

ÖZ

İnsanların sağlıklı bir çevrede yaşaması hemen her dönem arzu edilen bir olgu olmakla beraber, yaşadığımız çevrenin her zaman sağlıklı olmadığı aşikardır. Çevre sorunlarının birden bire ortaya çıkmadığı, bu sorunları tetikleyen birçok faktörün olduğu söylenebilir. Özellikle yaşam biçimlerinin, kültürel farklılıkların, alışkanlıkların, eğitim düzeylerinin sosyo-ekonomik imkânların bu faktörlerin başında geldiği söylenebilir. İşte Hatay ölçeğinde yapılan bu saha çalışması, Hatay'daki çevre sorunlarında yerel halkın duyarlılığının nasıl olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Hatay ölçeğinde çevresel konulara karşı bireysel ve toplumsal duyarlılık veya toplumun bakış açısının nasıl olduğu, bu duyarlılık için yerel halkın davranış, algı ve beklentilerinin neler olduğu, anket yöntemiyle elde edilen veriler çerçevesinde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Sorunları, Çevresel Kirlilik, Toplumsal Duyarlılık.

*Prof. Dr., M.K.Ü. İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, yakupbulut@hotmail.com

**Doktora Öğrencisi, MKÜ SBE., mehmetkara2007@outlook.com

SENSITIVITY FOR THE ENVIRONMENTAL PROBLEMS: THE CASE STUDY FOR HATAY PROVINCE IN TURKEY

ABSTRACT

People's living in a healthy environment has been a desirable phenomenon in almost every period. However, it is obvious that the environment we live in is not always healthy. It is a well-known fact that environmental problems do not arise only at individual level. Hence, it can be said that there are many factors that trigger these problems in a society. Among these factors, some items such as life styles, cultural differences, habits, socio-economic opportunities of education levels come first. In this study; a field study on Turkey's Hatay province scale will be performed, and it aims to reveal the sensitivity of local people to the environmental problems in Hatay. In this context, the individual and social sensitivities towards the environmental issues on the scale of Hatay, how the viewpoint of the society is, and the behaviour, perceptions and expectations of the local people for this sensitivity are examined in a scope under the related questionnaire survey.

Keywords: *Environment, Environmental Problems, Environmental Pollution, Social Sensibility.*

GİRİŞ

Günümüzde çevre- insan ilişkisi yeni bir boyut kazanmakta, hatta insanın çevreye karşı bakış açısı çevrenin değişimine neden olan en önemli etmen olarak görülmektedir. Bu bağlamda insanların yaşadıkları alanlarda kendilerinin kültürü, çevreye bakış açıları, duyarlılık düzeyleri gibi birçok etmen çevreyi şekillendirmektedir. Temiz çevre ya da çevre kirliliği gibi olguların insan tutum ve davranışlarıyla yakından ilgili olduğu aşikardır. Hatta çevre kirliliğine neden olan etkenler arasında insan tutum ve davranışları ilk sıralarda yer almaktadır. İnsanın çevreyi koruması veya zarar vermemesi, o kişinin çevre kirliliği konusundaki bilinç düzeyi, sosyalleşme süreci, eğitimi, kültürel ve toplumsal yapısı ile çevreyi nasıl algıladığına bağlıdır. Bu da kişinin aile, eğitim vb. özelliklerinin yanı sıra toplumun bu konuya nasıl yaklaştığı ve genel hareket tarzının ne olduğu ile yakından ilişkilidir. Çevresel konulara toplumsal duyarlılığın yüksek olduğu bir toplumsal yapı içerisindeki bir kişi ile duyarlılığın gelişmediği bir toplumsal yapı içerisinde bir kişinin hareket tarzı birbirinden çok farklı olacaktır.

Bu bağlamda bir yerdeki çevre kirliliğinin nedenlerini bulabilmek için o toplumda nelerin çevre kirliliği olarak görüldüğü, çevre kirliliğinin insanlar nezdinde ne kadar önemli olduğu ve çevrenin korunması için bireysel olarak neler yapıldığı, yerel düzeyde bir duyarlılığın olup olmadığı gibi sorulara odaklanmak gerekmektedir. İşte Hatay ölçeğinde yapılan bu çalışmayla çevresel konulara karşı bireysel ve toplumsal duyarlılık veya toplumun bakış açısı ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla uygulanan anket, kentin değişik mahallelerinde tesadüfi örnek yöntemiyle belli sayıda kişilere uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir.

1. ÇEVRE VE ÇEVRESEL SORUNLAR

Çevre, çevre kirliliğinin sorun olarak algılandığı veya çevre bilincinin gelişmeye başladığı son yarım yüzyıldır ön plana çıkan bir kavram olmuştur. Kısaca “canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortam, yer” olarak kavramsallaştırılan çevreyi daha geniş olarak, “insan etkinlikleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzunca bir süre içinde dolaylı veya dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamı” şeklinde açıklanabilir (Keleş vd., 2009: 51; Keleş, 2013: 23; Özey, 2009: 4).

Tarih boyunca insanoğlu canlı- cansız çevre ile etkileşime girmiş ve ondan yararlanmıştır. Bu etkileşim neticesinde özellikle sanayi devrimi ile başlayan süreçte doğal kaynaklar hızla tüketilmeye ve çevre kirliliği hızla yayılmaya başlamıştır. Önceleri sadece gözle görünen kirliler olarak algılanan çevre kirliliği, sonraları hayatı etkileyen ve fark edilmeyen birçok kirliliği de içinde barındıran bir sorun haline gelmiştir. Bu bağlamda çevre kirliliği veya sorunu; çevreyi etkileyerek hem çevrenin sürdürülebilirliğini hem de canlıların yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen her etki olarak tanımlanabilir. “Kirlilik” ve “sorun” kavramları çevre açısından değerlendirildiğinde hangisinin kapsayıcı olduğu, çevre söz konusu olduğunda ayırt etme imkânı bulunmamaktadır. Aşağıda da üzerinde durulacağı gibi bazı çevre kirlilikleri sorun olarak görülmediği gibi bazı sorunlar da çevre kirliliği olarak görülmemektedir. Bu bağlamda çevre kirliliği ve sorunun aslında bir algı olduğu ve hangi sorunun kirlilik, hangi kirliliğin sorun olduğu kişinin çevreye bakış açısına yani çevresel bilincine bağlıdır.

Bugün hava, su, toprak, biyolojik doğal yaşam, tarihi kültürel alanlarda kendisini gösteren çok çeşitli çevre kirliliği sorunları ile karşı karşıya bulunmaktayız. Bu kirliliklerin oluşum şekilleri iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar noktasal ve noktasal olmayan kaynaklardır. Noktasal olan kaynaklardaki sorunları çözmenin daha kolay olmasına rağmen noktasal olmayan kirlilik kaynaklarının belirlenmesi sınırlandırılması ve çözülmesinin zor olduğu görülmektedir (conserve-energy-future, 2016). Noktasal ve noktasal olmayan kaynaklardan oluşan kirlilik sorunlarından başlıcalarını kısaca saymak gerekirse; ozon tabakasının incilmesi, küresel ısınma, asit yağmurları, ormanların yok olması, nükleer atıklar ve radyoaktif kirlilik, erozyon ve çölleşme, sulak alanların yok olması ve su kaynaklarının kirlenmesi, deniz kıyılarında yapılaşma, kimyasal gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, genetiği değiştirilmiş gıdalar, çarpık ve aşırı kentleşme, gürültü, katı atık ve çöp, kıtlık ve açlık, salgın hastalıklar, bazı hayvan türlerinin yok olması vb. saymak mümkündür (Bozkurt, 2013: 19- 79; Keleş, 2013: 27- 68; Ökmen, 2003: 41- 46; Özey, 2009: 84- 232).

2. ÇEVRE SORUNLARINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Çevre sorunlarına etki eden faktörlerin çok çeşitli olmakla beraber, bunları doğal ve insani faktörler olarak iki ana başlık altında toplamak mümkündür (universetoday, 2015).

Doğal Faktörler: çevrenin kirlenmesine sebep olan durumun insan merkezli olmadığı halleri kapsamaktadır. Bunlar; organik ve inorganik sebeplerdir. Organik sebepler, hayvansal ve bitkisel sebeplerdir. Özellikle büyükbaş hayvanların sindirim sırasında orta çıkarttıkları gazlar ve bazı ağaçların oluşturduğu gazların sera etkisi yapması neticesinde ozon tabakasına zarar veren gazlardır İnorganik sebepler ise, depremler, volkanik patlamalar, seller gibi dünyanın oluşumundan beri belli aralıklarla dönemsel olarak ortaya çıkan, bir anlamda dünyanın kendi yapısının yine kendisine verdiği zararları anlatmaktadır (universetoday, 2015).

İnsani faktörler: özellikle tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ile birlikte insanlar belli merkezlerde toplanmaya başlamıştır. İnsanın doğadan kopması ve giderek yaygınlık kazanan kentleşmenin çıkarttığı kirlilikler, insanlık tarihinde yeni bir durum oluşturmuştur. Bu yeni durum neticesinde oluşan insan merkezli faktörler ise şu şekilde sıralanabilir; konutların sayısının artması, iş yerleri ve taşıtlarda petrol ve türevlerinin kullanımı, kömür gibi fosil yakıtların aşırı ve bilinçsiz kullanımı, sanayi atıkları ve evsel atıkların depolanması ve geri dönüştürülmesi konusunda yaşanan sorunlar, kimyasal ve biyolojik silahların kullanılması, orman yangınları, ağaçların kesilmesi, bilinçsiz ve zamansız avlanmalar, bilinçsiz ve gereksiz tarım ve böcek ilaçları, iklimlendirme ve spreylerde kullanmak üzere üretilen zararlı gazlar, nükleer silahlar, nükleer reaktörler ve nükleer denemeler gibi etmenlerle radyasyon yayılması olarak sıralanabilir (ametsoc.org, 2016). Bilim insanları saymış olduğumuz bu faktörleri nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, turizm başlıkları altında tasnif etmektedirler (Bozkurt, 2013:9- 16; Özey, 2009: 19- 20)

Bu sıralanan faktörler göstermektedir ki, çevre kirliliğini etkileyen ana faktör insandır. 2001'de yayınlanan Birleşmiş Milletler Raporu'nda, küresel ısınmadaki insan sorumluluğunun %70 olduğu belirtilirken, 2007 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler Raporu'nda bu oran %90 olduğu ifade edilmiştir. Nitekim insanlar, küresel ısınma başta olmak üzere, çevre problemlerinin hem sorumlusu, hem etkileneni hem sorunu çözme durumunda olmalıdır (Ayten, 2010: 205).

3. ÇEVRE BİLİNCİ

İnsanın tutum ve davranışlarına etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bilgi, inanç, değerler, alışkanlıklar vb. şeklinde ifade edilebilecek olan bu

faktörler, bireyin çevreye karşı sergilemiş olduğu davranışlarda da belirleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda bireyin çevreye karşı tutumu iki şekilde gerçekleşmektedir. Biri, bireysel karakterin etkisi ile gelişen tutum, diğeri ise son dönemde pro- çevreci diyebileceğimiz politikalar sayesinde bilinç artışının ortaya koyduğu tutumlardır (Sanchez and Lafuente, 2010: 741).

Çevre bilincinin amacı çevre bilgisi, çevreye olan tutum ve çevreye yararlı davranışlar geliştirmektir. Çevre sorunları hakkında çok yönlü bilgilerin olması beraberinde etkin çözümler getirebilir. Özellikle çevre algısı ve çevreye karşı tutumları belirleyen korkular, kızgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları gibi kişilerin çevre hakkındaki yaklaşımları iyi bir şekilde etüt edilmelidir. Çevrenin korunması için gösterilen faydalı davranışlar, literatürde; çevre dostu veya çevreye yararlı davranışlar olarak yer almaktadır. Ancak şimdiye kadar çevre bilinci alanında gerçekleştirilen araştırmalar, çevre bilgisinin, çevreye yararlı davranışlar üzerine olan etkisinin düşük olduğunu ve çevreye yönelik olan tutumların da çevreye yararlı davranışlar üzerinde çok fazla anlamlı olmadığını göstermiştir (Erten, 2004: 4- 5).

4. ÇEVRE SORUNLARININ NEDENLERİ

Çevre sorunlarının en önemli nedenlerinden biri *hava kirliliğidir*. Hava kirliliği, havaya bırakılan karbon dioksit, kükürt dioksit gibi gazlar ile toz ve kül gibi atıklar nedeni ile oluşmaktadır. Bunlar havayı kirletmenin yanında ozon tabakasının delinmesine ve küresel ısınmaya da sebep olmaktadır. Havaya salınan bazı gazlar sera etkisi göstererek dünyanın ısınmasına sebep olmaktadır. Bu ısınmanın çok çeşitli sonuçları olmakla birlikte en önemli sonuçları kutuplardaki buzulların erimesi ve deniz seviyesinin yükselmesi olarak gösterilebilir (Keleş, 2013: 28). Sera gazı da denilen bu gazlar Karbon dioksit (CO₂), Metan (CH₄), Nitroz Oksit (N₂O), Hidroflorür karbonlar (HFCs), Perfloro karbonlar (PFCs), Sülfürhekza florid (SF₆) gazlarıdır. Bunlar, atmosferde ısı tutma özelliğine sahip bileşiklere sahiptirler (seragazidogrulama, 2016).

Diğeri bir neden *toprak kirliliğidir*. Doğaya bırakılan zehirli gazlar doğal süreçlerden geçerek asit yağmuru vb. olarak suya ve toprağa karışarak toprağın kirlenmesine sebep olur. Bunun yanında kirli suların tarımda kullanılması, bazı gübre ve tarım ilacı kullanımı da toprağın kirlenmesine sebep olmaktadır. Ayrıca

toprağın fiziksel ve kimyasal yapısının değişmesiyle birlikte bir yerden bir yere taşınmasına sebep olan erozyon, tarım arazilerinin imara açılarak yapılaşması gibi faktörler de bir toprak kirliliği çeşididir (Keleş, 2013: 30).

Başka bir neden *gürültü kirliliğidir*. Kısaca insanı rahatsız eden ve istenmeyen ses olarak tanımlanan gürültü kirliliği, daha çok kentsel mekanlarda trafik, fabrika ve imalathane, metro, havaalanı vb. faaliyetlerden kaynaklanmaktadır (Keleş, 2013: 52).

Dolayısıyla çevre sorunları bütünlük bir insani meseledir. Çevre ile ilgili sorunlar ve çözüm önerilerinin sadece teknisyenlerden ve bilim insanlarından beklenmesi çok büyük bir yanıltır. Çevre sorunu, insan hayatına temas eden tüm bilim, sanat ve hatta spor gibi insani etkinliklerin tümünün konusudur (Keleş, 2013: 165). Bu bağlamda çevre ile ilgili konularla genelde toplum ve özelde bireyin bizzat ilgilenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla çevre bilinci, sürdürülebilir bir çevre için çok gereklidir.

5. HATAY'DA YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASINDA ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yerelde çevre kirliliğinin nedenlerini bulabilmek için o toplumda nelerin çevre kirliliği olarak görüldüğü, çevre kirliliğinin insanlar nezdinde ne kadar önemli olduğu ve çevrenin korunması için bireysel olarak neler yapıldığı ve yerel düzeyde bir duyarlılığın olup olmadığı gibi soruların araştırılması gerekmektedir. Bu çalışma da belirtilen sorular çerçevesinde Hatay ölçeğinde çevresel konulara karşı bireysel ve toplumsal duyarlılık veya toplumun bakış açısının nasıl olduğu ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla hazırlanan anket formu, pilot uygulamaya alanı olarak seçilen Antakya merkezindeki köprü üzerinde 15 kişiye uygulanarak test edilmiş ve eksiklikleri giderilmiştir. Daha sonra hedeflenen 150 kişiye Köprü, Sümerler Mahallesi, Narlıca Beldesi, Aksaray Mahallesi ve Üniversite Kampüsü/ Alahan gibi şehrin 5 değişik noktasında tesadüfi örnekleme yöntemi ile anket uygulanmış ve bunlardan 100 denek ile anket yapılması sağlanmıştır. Uygulanan anketlerin geri dönüşümü %66 olunca değerlendirme için yeterli görülmüş ve değerlendirmeye geçilmiştir.

Araştırma ile elde edilen veriler, birkaç farklı yöntem ile analiz edilmiştir. İlk aşamada, tüm soruların frekans değerleri alınmış, ikinci aşamada ise, istatistiksel

testler ile bağımsız değişkenlerin diğer sorular üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu bağlamda, parametrik olmayan istatistik yöntemlerinden Ki Kare Bağımsızlık testi, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H ve Spearman Korelasyonu (r_s) testleri uygulanmıştır¹.

5.1.Araştırma Alanının Sosyo-Ekonomik Durumu

Hatay, Türkiye'nin en önemli ve eski yerleşim yerlerinden biridir. Farklı dinlerin ve toplulukların hoşgörü içinde yaşamını sürdürdüğü bir kent merkezi olarak önemli bir tarihi mirasa sahiptir. Aynı bir devlet iken, 1939'da Türkiye'ye katılmıştır. Bir arada yaşamayı öğrenen, etnik köken ve farklı dini inanışlara sahip birçok topluluğa ev sahipliği yapan Hatay ili, UNESCO barış kenti olarak da seçilmiştir (Bulut ve Kara, 2011: 16).

Akdeniz Bölgesinde yer alan Hatay, 5.867 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin 58. büyük ili olup Türkiye yüzölçümünün %0,7'sini oluşturmaktadır. Hatay ilinin nüfusu, 2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 1.503.066 iken 2015'te 1.533.507, 2016'da, 1.555.165 olmuştur. Bu nüfusun 2017'de 1.568.989 olacağı tahmin edilmektedir (DİE, <http://www.nufusu.com/il/hatay-nufusu>).

Nüfus büyüklüğü açısından Türkiye sıralamasında 13. sırada yer almaktadır. 2013 yılından itibaren Hatay il nüfusunun %100'ü il ve ilçe merkezinde yaşamaktadır. Kilometrekareye 261 kişi olan nüfus yoğunluğu ile kilometrekareye 100 olan ülke nüfus yoğunluğunun üstündedir. İl nüfus yoğunluğu bakımından, Türkiye sıralamasında 7. sırada yer almaktadır. İlin nüfus artış hızı %12,99'dur. Aynı yılda 6 yaş üzeri nüfus için okuryazarlık oranı %97,27 olup Türkiye sıralamasında 14. sıradadır (TÜİK, 2013).

Çevre açısından baktığımızda; Türkiye'nin hemen her yerinde yaşanan çevre sorunlarının Hatay'da da yaşandığını söylemek mümkündür. Genelde hava, toprak, su kirliliği gibi kirlilik sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Başta hava kirliliği ile kentin merkezinde geçen Asi nehrinin kirliliği ön plana çıkmaktadır. Temel de kirliliği aşan en önemli sorun ise çevre kalitesi düşüklüğüdür. Kontrolsüz ve yeşilsiz bir kentleşme yaşanmaktadır (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2015).

¹ Test uygulanacak soru setleri normallik ve homojenlik temel varsayımlarını karşılamadığı için, parametrik olmayan test yöntemleri uygulanmasına karar verilmiştir.

5.2. Ankette Elde Edilen Bağımsız Değişkenlerin Değerlendirilmesi

Ankete katılanlarla ilgili elde edilen bağımsız değişkenlerle ilgili elde edilen veriler tablo 1'de verilmiştir². Tablo 1 incelendiğinde, ankete katılanların çoğunun (%70) erkek, orta yaş grubunda, serbest meslek sahibi, DSTK üyesi yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Bağımsız Değişkenlerin Değerlendirilmesi

Cinsiyet	%	Hataylı mısınız?	%
Erkek	70	Hataylıyım	49
Kadın	30	Hataylı değilim	51
Yaş		İkamet Süresi	
18- 28	39	1 yıldan az	12
29- 38	15	1- 5	23
39- 48	20	6- 10	10
49- 58	18	11- 20	6
59 ve üstü	8	21 yıl ve üstü	49
STK üyesi misiniz?		Meslek	
Hayır	97	Kamu Çalışanı	11
Evet	3	Ücretli Çalışan	16
		Çiftçi	2
Eğitim Durumu		Serbest meslek	7
İlkokul	15	Esnaf	13
Ortaokul	13	Emekli	14
Lise	33	Ev hanımı	3
Ön lisans	23	Öğrenci	32
Lisans	16	Çalışmıyor	2

n: 100

² Ankete toplam 100 kişi katıldığından frekans ve yüzdelik değerler aynı değeri ifade ettiğinden sadece yüzdelik değerleri ile belirtilmiştir.

5.3. Bireysel Çevre Bilinci ile İlgili Soruların Değerlendirilmesi

Bu bölümde ankete katılanların bireysel çevre bilincini ölçmeye yönelik sorulan soruların değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu kapsamda ankete katılanlara ilk olarak Çevre Sizin İçin Ne Kadar Önemlidir? Sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde çevrenin ankete katılanların tamamına yakını (%96) tarafından çok önemli ve önemli olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bireyler için çevre önemli olmakla beraber çevresel kaynakların onların hayatını nasıl etkilediği de önemlidir. Bu bağlamda deneklere Çevresel kaynakların hayatınızda direk etkisi var mıdır? şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Tablo 2. Çevre Sizin İçin Ne Kadar Önemlidir?

Önem Derecesi	%
Çok Önemli	88
Önemli	8
Önemli Değil	1
Hiç Önemli Değil	3
Toplam	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi ankete katılanların tamamına yakını (%97) çevresel kaynakların hayatlarını doğrudan etkilediği görüşündedir. İki tablo birlikte değerlendirildiğinde ankete katılanların tamamına yakınının çevreyi önemli olarak gördüğü gibi, onu hayatlarına direk etki eden bir faktör olarak da görmektedir.

Tablo 3. Çevresel Kaynakların Hayatınızda Direk Etkisi Vardır

Seçenekler	%
Evet	88
Kısmen	9
Hayır	3
Toplam	100

Bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistiki test sonuçları dikkate alındığında yaş ve meslek değişkenlerinin etkili olduğu ve “Çevresel kaynakların hayatımda direk etkisi vardır” düşüncesinin yaş ile meslek farklılıklarına göre

değişiklik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4)

Tablo 4. “Çevresel Kaynakların Hayatınızda Direk Etkisi Vardır” Önermesi ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Kruskal Wallis	r_s
Yaş	,020	,048	
Meslek	,026		-,232*

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Ankete katılanlara *Bireysel olarak çevrenin korunmasında bir rol oynayabilir misiniz?* sorusu yöneltildiğinde katılanların büyük çoğunluğunun (%70) bireysel olarak çevrenin korunmasında etkilerinin olacağını kabul etikleri görülmüştür. Bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistik testlerin sonuçları (Tablo:) dikkate alındığında bu soruya verilen cevaplar üzerinde eğitim, meslek ve anketin yapıldığı yer değişkenlerinin etkili olduğu görülmektedir. Buna göre *Bireysel olarak çevrenin korunmasında bir rol oynayabilirim* düşüncesinin eğitim düzeyine, meslek farklılıklarına ve kentin değişik noktalarında yaşayanlara göre değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 6. “Bireysel Olarak Çevrenin Korunmasında Bir Rol Oynayabilirsiniz” Önermesi ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Kruskal Wallis	r_s
Eğitim	,034	,009	
Meslek	,008	,028	-,199*
Anketin yapıldığı yer	,029		-,212*

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

5.4.Çevre Dostu Ürünlerin Alınması

Günümüzde ticari amaçlı olarak üretilen birçok ürünün farklı boyutlarda çevreye zararlı olduğu bilinmektedir. Bazı ürünlerin ambalajları, bazılarının hammadde olarak kullanılan maddenin özellikleri bazıları da, kullanımları ile ortaya çıkardıkları atıklar ile çevreye zarar vermektedir. Bu bağlamda piyasaya “çevre dostu”, “yeşil ürün” vb. adlarla değişik ürünler çıkmıştır. Ankete katılanların bu ürünlerle ilgili farkındalık düzeylerini ölçmeye yönelik olarak *fiyatı biraz daha*

pahalı olsa bile çevre dostu ürün alınmalı mıdır? şeklinde bir soru sorulmuştur. Alınan cevaplara göre (Bkz. Tablo 7) bu görüşe katılma oranının diğerlerine göre kısmen düşük (%52) olduğu görülmektedir. Bunda ekonomik imkânlar, çevresel şartlar gibi faktörlerin de etkili olduğu söylenebilir. Bununla beraber çevre dostu etiketiyle piyasaya sürülen ürünlere rağbet konusunda önemli bir düzeyin yakalandığı söylenebilir.

Tablo 7. Fiyatı Biraz Daha Pahalı Olsa Bile Çevre Dostu Ürün Alınmalı

Seçenekler	%
Evet	52
Kısmen	28
Hayır	20
Toplam	100

Bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistik testlerin sonuçlarına göre (Bkz. Tablo 8) bu soruya verilen cevaplar üzerinde meslek ve anketin yapıldığı yer değişkenlerinin etkili olduğu görülmektedir. Buna göre *Fiyatı biraz daha pahalı olsa bile çevre dostu ürün alınmalı* düşüncesinin kentin değişik noktalarında yaşayanlara ve özellikle meslek farklılıklarına göre değişiklik gösterdiğini ve anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 8. “Fiyatı Biraz Daha Pahalı Olsa Bile Çevre Dostu Ürün Alınmalı” Önermesi ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Kruskal Wallis	r_s
Meslek	,001	,045	-,235*
Anketin yapıldığı yer		,006	

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9 incelendiğinde “*bir ay içerisinde çevrenin korunmasına yönelik aşağıda belirtilen aktivitelerden hangilerini yaptınız?*” Sorusuna verilen cevaplardan anlaşıldığına göre ankete katılanların çevrenin korunmasına yönelik yaptıkları aktivitelerin başında “*karşılaşılan çöplerin çöp kutusuna atılması*” (%28,3) ve “*çöplerimi geri dönüşüm için ayrılması*” (%26,7) seçeneklerinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 9. Bir Ay İçerisinde Çevrenin Korunmasına Yönelik Aşağıda Belirtilen Aktivitelerden Hangilerini Yaptınız?

Seçenekler	n	%
Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım	53	28,3
Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım	50	26,7
Şahsi aracımı daha az kullandım	29	15,5
Çöplerimi azaltmaya çalıştım (uzun ömürlü ürün aldım vb.)	27	14,4
Ulaşımında çevre dostu yöntemleri kullandım (yürüdüm, bisiklet, toplu taşıma araçları vb.)	24	12,8
Hiçbir şey yapmadım	4	2,1
Toplam	187⁵	100

Ayrıca Tablo:10'da görüldüğü gibi ankete katılanların yaptıkları aktivite sayıları dikkate alındığında, genel olarak 1 veya 2 aktivite yaptıkları görülmektedir. İki tablo birlikte değerlendirildiğinde, genelleme yapma imkânı olmasa bile toplumda çevre ve çevrenin korunması ile ilgili yeterli aktivitelerin yapılmadığı söylenebilir. Dolayısıyla toplumda çevre bilincinin yeterli olmadığı ve bu bilincin geliştirilmesi için çaba sarf edilmesi gerektiği ileri sürülebilir.

Tablo 10. Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktivitelerin Sayısı

Yapılan aktivite	%
Hiçbir şey yapmayan	4
1 aktivite	45
2 aktivite	39
3 aktivite	8
4 aktivite	2
5 aktivite	2
Toplam	100

5.5.Hatay'da Çevre Sorunları ile İlgili Soruların Değerlendirilmesi

Hatay'ın fiziki mekân olarak daha ilk bakışta birçok çevre sorununun olduğu görülmektedir. Bununla beraber, ankete katılanlara "Hatay'ın En Önemli Çevre Sorunu Hangisidir?" şeklinde sorulan bir soruya, su, hava ve tarımsal kirlilikten çok

daha fazla önemli olarak görülen ve bir çevre sorunu olarak algılanan “*kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)*” (%43) ve “*kentsel mekânların kirliliği (cadde, sokak vb.)*” (%35,5) öne çıktığı görülmektedir.

Bununla beraber bağımsız değişkenlerle bu soru arasında yapılan *ki kare* analizine göre bu soru ile meslek bağımsız değişkeni arasında 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre Hatay’ın çevre sorunlarının kişinin mesleğine göre değişik şekilde algılandığını söylemek mümkündür.

Tablo 11. Hatay’ın En Önemli Çevre Sorunu Hangisidir?

Çevre Sorunları	n	%
Kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)	86	43
Kentsel mekanların kirliliği (cadde, sokak vb.)	71	35,5
Hava Kirliliği	21	10,5
Tarımsal kirlilik (aşırı veya bilinçsiz zirai kimyasal veya gübre kullanımı)	12	6
Su kirliliği	10	5
Toplam	200⁶	100

Tablo 12’de görüldüğü gibi Hatay’da yaşanan çevre sorunlarının sebeplerini bulmaya yönelik *Hatay’ın Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörler Nelerdir? Şeklinde* bir soru sorulmuştur. Bu bağlamda tablo incelendiğinde “*Toplumsal duyarsızlık*” (%39) faktörünün, Hatay’ın çevre sorunlarına etki eden faktörler içerisinde öne çıktığı görülmektedir. Yukarıda da üzerinde durulduğu gibi insanın çevreyi koruması veya zarar vermemesi ancak kişinin çevre kirliliği konusunda bilinç düzeyine yani çevresel konuları nasıl algıladığına bağlıdır. Çevresel bir sorun, kişinin örf, adet ve gelenekleri, toplumsal bakış ve toplumun değerleri ile yaşam şekline göre sorun olarak görülmeyebilir ve bu yüzden çevreye zararlı bir davranış kişi için normal olan bir davranış olarak algılanabilir. Bu bağlamda duyarsızlık olarak tarif edilen olgu, temelde toplumsal bakışın anlamlandırılmış bir yönü olarak görülebilir.

İkinci etkin faktör ise “*Yerel birimlerin iş bilmemesi*” (%21) olarak görülmektedir. Bu durum, toplumun yerel yönetimlerden beklentileri ve bu yönetimlere bakış açısını göstermesi açısından anlamlı bir sonuçtur.

Bununla beraber bu soru ile bağımsız değişkenler arasında yapılan *ki kare* ve *Kruskal- Wallis* testlerinde, anketin yapıldığı yer ile aralarında 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık ve ilişki tespit edilmiştir. Buna göre Hatay'ın farklı noktalarında yaşayan insanların çevresel sorunlara neden olan faktörleri farklı şekillerde algılandığını söylemek mümkündür. Diğer bir ifade ile, kentlin farklı noktalarında farklı çevresel sorunlar yaşanabildiği gibi farklı toplumsal özelliklere sahip insanların çevreye bakışında da değişimler görülmektedir.

Tablo 12. Hatay'da Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörler Nelerdir?

Nedenler	N	%
Toplumsal duyarsızlık	76	39,0
Yerel birimlerin iş bilmemesi	42	21,5
Kültürel sorun	33	16,9
Toplumun konuyu sorun olarak görmemesi	25	12,8
Bireysel bıkkınlık	15	7,7
Hatay'ın coğrafik konumu ve iklim özellikleri	4	2,1
Toplam	195⁷	100

Hatay'da çevre sorunlarının ortaya çıkmasına etki eden faktörler kadar bu sorunların nasıl çözülmesi gerektiği de önemlidir. Tablo:13'te görüldüğü gibi ankete katılanlara "*Hatay'ın çevre sorunlarının düzeltilmesi için en önemli görev kime düşmektedir?*" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Buna göre çevre sorunlarının düzeltilmesi için görevli olarak ilk sırada (%43) belediyeler görülürken, valilik (%7,5) son sırada görevli olarak görülmüştür. Ancak kamu yönetimi sistemi açısından değerlendirildiğinde çevre yönetiminden, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasından, çevrenin korunup geliştirilmesinden ve kirletilmesinin önlenmesinden belediyeler kadar, valilik de sorumlu ve yetkili bir birimdir. Hatta belediyelere çevre yönetimi sürecinde aktif görev ve yetki verilmemiştir. Ancak bu belediyelerin çevre ile ilgili herhangi bir görevleri olmadığı anlamına gelmemektedir. Belediyeler açısından çevre, daha çok yerel nitelikli hizmetleri yerine getirirken gözetmeleri gereken önemli bir husus olarak yapılandırılmıştır. Özellikle çevre ve çevrenin korunması, belediyelerin; imar düzenlemeleri, inşaat yapı ruhsatı verme, alt yapı inşası ve işletme çalışmaları, kentleşmenin düzenlenmesi vb. görevleri yerine getirirken göz önünde bulundurmaları

gereken hususlar arasında yer almaktadır. Ankete katılanların çevre sorunlarının düzeltilmesi noktasında belediyeleri sorumlu görmesi aslında toplumda yerel yönetimlere bakışı ve bu birimlerden beklentileri göstermesi bakımından dikkate değer bir sonuçtur.

Tablo 13. Hatay'ın Çevre Sorunlarının Düzeltilmesi İçin En Önemli Görev Kime Düşmektedir?

Seçenekler	N	%
Belediyelere	86	43
Hatay'da yaşayan her bireye	80	40
Ailelere	19	9,5
Valiliğe	15	7,5
Toplam	200^a	100

Bu soru ile bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistik testlerin sonuçları tablo 14'de gösterilmiştir. Tabloya göre bu soruya verilen cevaplar üzerinde ikamet süresi, meslek ve eğitim değişkenlerinin etkili olduğu görülmektedir. Buna göre çevre sorunlarının çözümünde sorumluluğun kimlere düştüğü düşüncesinin, Hatay'da ikamet süresine, meslek ve eğitim düzeyi farklılıklarına bağlı olarak değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür. Diğer bir anlatımla bireylerin ikamet süreleri, meslekleri ve eğitim düzeyleri çevreye bakışlarında anlamlı farkındalıklara sebep olmaktadır.

Tablo 14. "Hatay'ın Çevre Sorunlarının Düzeltilmesi İçin En Önemli Görev Kime Düşmektedir?" Sorusu ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Kruskal Wallis	r_s
Eğitim		,040	,259**
Meslek	,000		
İkamet süresi	,032		

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Ankete katılanlara tablo 13'de açıklanan sorunun devamı olarak Hatay'da faaliyet gösteren kurumların çevre ile ilgili faaliyet ve çalışmalarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemek üzere "Hatay'ın çevre sorunlarıyla yeterince ilgileniliyor" şeklinde bir önerme sunulmuştur. Bu önermeye verilen cevaplar

tablo 15'de gösterildiği gibidir. Tablo incelendiğinde ankete katılanların büyük çoğunluğunun (%75) Hatay'ın çevre sorunları ile yeterince ilgilenilmediğini göstermektedir.

Ayrıca daha önce belirtildiği (Bkz. Tablo:12) "*Hatay'da çevre sorunlarına etki eden faktörler*" arasında "*Yerel birimlerin iş bilmemesi*" en önemli ikinci faktör olarak görülmüştür. Yine Tablo: 13'te açıklandığı gibi, ankete katılanların yaklaşık yarısının çevre sorunlarının çözümünden birinci dereceden sorumlu olarak belediyeleri gördüğü göz önünde bulundurulduğunda buradaki eleştirel düşüncenin belediyelere yöneltildiği ortaya çıkacaktır.

Tablo 15. Hatay'ın Çevre Sorunlarıyla Yeterince İlgileniliyor

Seçenekler	%
Evet	12
Kismen	13
Hayır	75
Toplam	100

Ankete katılanlara, "*Hatay halkı çevre konusunda yeterince duyarlı*" şeklinde bir önerme sunulmuş ve alınan cevaplar tablo 16'da gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde bu önermeye katılmayan ve hayır cevabı verenlerin büyük çoğunluğu (%73) oluşturduğu görülmektedir. Daha önce Tablo 12'de *Hatay'ın Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörler* incelenirken *toplumsal duyarlılık* seçeneği (%39) çevre sorunlarına etki eden en önemli faktör olduğu üzerinde durulmuştu. Bu bağlamda ankete katılanların büyük çoğunluğunun Hatay halkının çevre konusunda yeterince duyarlı olmadığını düşündüğünü söylemek mümkündür.

Tablo 16. Hatay Halkı Çevre Konusunda Yeterince Duyarlı

Seçenekler	%
Evet	4
Kismen	23
Hayır	73
Toplam	100

Bu soru ile bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistik testlerin sonuçları tablo 17’de gösterilmiştir. Tabloya göre bu soruya verilen cevaplar üzerinde birçok bağımsız değişkenin etkili olduğu görülmektedir. Ancak özellikle korelasyon sonuçları üzerinde durulması gereken bazı veriler içermektedir. Korelasyon sonuçlarına göre bu soru ile yaş ($r_s = -,243$) ve ikamet süresi ($r_s = -,270$) ile arasında zayıf da olsa negatif yönlü, eğitim düzeyi ($r_s = ,230$) ile pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Buna göre yaş ve ikamet süresi azaldıkça, eğitim düzeyi arttıkça, “*Hatay halkı çevre konusunda yeterince duyarlı*” önermesine verilen cevapların hayır seçeneğine doğru kaydığını, yani duyarlı değildir düşüncesinin güçlendiğini söylemek mümkündür.

Buna göre *Hatay halkı çevre konusunda yeterince duyarlı* düşüncesinin bireyin yaşına, eğitim düzeyine, meslek farklılıklarına, ikamet süresine, Hataylı olup olmadığına ve yaşadığı muhite göre değişiklik göstermektedir denilebilir.

Tablo 17. “Hatay Halkı Çevre Konusunda Yeterince Duyarlı” Önermesi ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Mann-Whitney	Kruskal Wallis	r_s
Yaş			,020	-,243*
Eğitim	,000		,011	,230*
Meslek	,004		,023	
İkamet süresi			,011	-,270**
Hataylımısınız		,041		,206*
Anketin yapıldığı yer	,000		,007	,267*

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 18’de görüldüğü gibi ankete katılanlara “Hatay’da Çevre Sorunlarının Çözümü İçin Aşağıdaki Önlemlerden Hangisi Alınmalıdır?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Tablodan anlaşıldığı üzere çevre sorunlarının çözümü için öne çıkan önlem, “*Eğitim faaliyetlerine ağırlık vermeli*” (%35) seçeneğidir. Hemen herkesin kabul edeceği üzere çevre ile ilgili sorunların çözümü için alınması gereken ilk önlem çevre eğitimlerinin verilmesi gerektiğidir. İkinci olarak bu konuda “*Kamu-*

halk işbirliği sağlanmalı” (%31,5) seçeneği belirtilmiştir ki, bu da çevre konusunda sadece kamunun alacağı tedbirlerin yeterli olmayacağı, halkın da bu sürece aktif olarak katılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 18. Hatay'da Çevre Sorunlarının Çözümü İçin Aşağıdaki Önlemlerden Hangisi Alınmalıdır?

Seçenekler	n	%
Eğitim faaliyetlerine ağırlık vermeli	70	35,0
Kamu- halk işbirliği sağlanmalı	63	31,5
Çevreyi kirletenler idari para cezası ile cezalandırılmalı	26	13,0
Bilgilendirme toplantıları yapılmalı	23	11,5
Hatay'da çevre durum raporu ve eylem planı yapılmalı	18	9,0
Toplam	200⁹	100

Daha önce belirtildiği gibi çevre sorunlarının toplumsal ve bireysel farklı boyutları vardır. Toplumsal olması yönü ile toplum içerisinde yaşanan bilgi alışverişi, iletişim ve etkileşim, toplumsal çevre bilincinin gelişmesinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda ankete katılanlara “*Hatay'ın çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme yapılmaktadır*” şeklinde bir önerme sunularak çevre sorunları ile ilgili toplumsal iletişim ve etkileşim ölçülmeye çalışılmıştır. Tablo:19'da görüldüğü gibi ankete katılanların büyük çoğunluğunun (%78) Hatay'ın çevre sorunlarıyla ilgili toplumun yeterince bilgilendirilmediği görülmektedir.

Tablo 19. Hatay'ın Çevre Sorunlarıyla İlgili Toplum Yeterince Bilgilendirme Yapılmaktadır

Seçenekler	%
Evet	10
Kısmen	12
Hayır	78
Toplam	100

Bu önerme ile bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistik testlerin sonuçları tablo 20'de gösterilmiştir. Tabloya göre bu önermeye verilen cevaplar üzerinde cinsiyet ve ikamet süresi değişkenlerinin etkili olduğu görülmektedir. Buna göre “*Hatay'ın çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme*

“yapılmaktadır” düşüncesinin ikamet süresi ve özellikle cinsiyette göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 20. “Hatay’ın Çevre Sorunlarıyla İlgili Toplumda Yeterince Bilgilendirme Yapılmaktadır” Önermesi ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Mann-Whitney	Kruskal Wallis	r_s
Cinsiyet	,048	,017		,239*
İkamet süresi			,043	

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi toplumsal ve bireysel çevre bilincinin gelişmesi açısından bilgi alışverişi, iletişim ve etkileşim önemli bir faktördür. Bu kapsamda ankete katılanlara “*Son bir ay içerisinde Çevre ile ilgili konularda bilgi aldığınız kaynaklar hangileridir?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Tablo: 21’de görüldüğü gibi her seçenek belli bir düzeyde işaretlenmiş olmasına rağmen “*hiç bilgi almadım*” seçeneğinin (28 kişi- %18,3) en yüksek orana sahip seçenek olarak çıkması, üzerinde durulması gereken bir konudur. İletişim imkânlarının oldukça çeşitlendiği günümüzde çevre konusunda bilgi almayan veya herhangi bir haber görmeyen bu kadar bireyin varlığı, ancak toplumsal düzeyde bu konuların gündeme gelmemesi ile açıklanabilir. Nitekim zaman zaman açıklandığı gibi toplumda, çevreye karşı yaşanan duyarsızlığın bir sonucu olarak gündeme gelmediğini veya hiç gündeme gelmediği için toplumsal duyarsızlığın geliştiğini söylemek mümkündür. Çünkü bu iki olgu birbirini besleyerek toplumsal bilinci etkilemektedir.

Tablo 21. Son Bir Ay İçerisinde Çevre ile İlgili Konularda Bilgi Aldığınız Kaynaklar Hangileridir?

Seçenekler	n	%
Hiç bilgi almadım	28	18,3
Sosyal ağlar	25	16,3
Yerel Televizyon haberleri	24	15,7
İnternet	24	15,7
Yerel Gazete	18	11,8

Belgeseller	11	7,2
Halkın görebileceği billboardlara asılmış afişler	11	7,2
Dernek, vakıf vb. yayınları	7	4,6
Yerel Radyo	5	3,3
Toplam	153¹⁰	100

Bu önerme ile bağımsız değişkenler arasında yapılan istatistik testlerin sonuçları Tablo: 22'de gösterilmiştir. Tabloya göre bu önermeye verilen cevaplar üzerinde eğitim, meslek ve anketin yapıldığı yer değişkenlerinin etkili olduğu görülmektedir. Buna göre çevre ile ilgili konularda son bir ay içerisinde bilgi alınan kaynakların, bireyin eğitim seviyesine, mesleğine ve yaşadığı muhite göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 22. “Son Bir Ay İçerisinde Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Aldığınız Kaynaklar Hangileridir” Sorusu ile Bağımsız Değişkenler Arasında Yapılan Test Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Ki Kare	Kruskal Wallis
Eğitim		,018
Meslek	,037	,029
Anketin yapıldığı yer	,004	,036

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Bütün bu verilere ek olarak birtakım gözlem, eleştiri ve önerileri dikkate alan değerlendirmeler de mevcuttur. Örneğin, çevre korunması konusunda yapılan çalışmalar ciddi ve kalıcı şekilde planlanarak yapılması, çarşı içerisinde yeterli temizlik ekibi ve çöp kovasının bulunmasına dikkat edilmesi, mahallelerde çöp kovaları dolmadan alınmadığı için birtakım pis kokuların yayılacağı hesap edilmesi, kent merkezinde yeşil alan ve çocuk parkı yeterli miktarda olmadığı gibi olanlarında bakımsız olduğunun görülmesi, alt yapı sorunlarının çevre kirliliğini de tetikliyor olması, çevreyi korumanın sadece çöp toplamaktan ibaret olmadığı görülmesi gerekmektedir. Ayrıca Hatay'da çevreyle ilgili çalışma veya projelerin yapılmadığı, geri dönüşüme önem verilmediği, bilinçlendirme faaliyetlerinin çok yetersiz olduğu konularında ciddi eleştiriler vardır.

SONUÇ

Çevre sorunları ve çevre duyarlılığı hemen her kentte aynı düzeyde değildir. Kentlerin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre değişiklik göstermekle beraber, bunda yaşam kültürünün ve alışkanlıkların da etkisinin olduğu söylenebilir. Özellikle Hatay'da bu faktörlerin çok daha etkin olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile çevre duyarlılığı konusunda kentin sosyal katmanlarının tamamında bir eksiklik olduğu göze çarpmaktadır. Yapılan bir çalışmada çevre sorunların giderilememesinde veya çevre duyarlılığının yeterince sağlanamamasında, halk-belediye diyalogunun eksikliğinin yanı sıra Suriyeli mültecilerin de kısmen bu sorunlarda payının olabileceği görülmektedir. Ancak Hatay'ın Büyükşehir olmasıyla bu sorunları giderici ve bu duyarlılığı sağlayacağına ilişkin bir beklentinin varlığı da hissedilmektedir (Bulut- Karaca, 2016: 14- 21). Bu çalışma ise şunu göstermektedir ki, çevre bilinci ve çevre ile ilgili konulara bakış, kişinin bireysel özelliklerine, içinde bulunduğu toplumun gelenek ve göreneklerine, temizlik ve çevre anlayışına, bulunduğu çevrede ikamet süresine ve hatta aynı şehrin farklı mahallelerinde yaşamaya kadar birçok faktörün etkisiyle değişiklik göstermektedir. Ayrıca Hatay'ın en önemli çevre sorunlarının altyapı ve kentsel alanların kirliliği olduğu, bu sorunlara toplumsal duyarsızlığın ve yerel yönetimlerin neden olduğu ileri sürülmekle beraber, bu sorunlarının düzeltilmesi için en önemli görevin de yine yerel yönetimlere ve yerel halka düştüğü dillendirilmektedir. Ancak bunun çok da kolay olmadığı özellikle çevre kirliliğinin önlenmesi ve azaltılması için eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğu, bu ihtiyaç için de yerel yönetim- yerel halk işbirliğinin gerekli olduğu görülmektedir. Ayrıca, medya, sivil toplum, sosyal ağlar vb. gibi iletişim platformları aracılığı ile toplumun çevre duyarlılığı artırılması sağlanarak, hem örgütsel hem de bireysel aktivitelerin yapılmasının önü açılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ayten, A. (2010). Sahip Olma' mı 'Emanet Görme' mi? Çevre Bilinci ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, s. 203- 233.

Bozkurt, Y. (2013). Çevre Sorunları ve Politikaları, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Bulut, Y. - Kara, M. (2011). Mahalle Muhtarlarının Kent ve Mahalle Güvenliğine İlişkin Yaklaşımları: Antakya Örneği. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 15, s. 1- 27.

Bulut, Y, - Karaca, Z. (2016). Hatay'da (Antakya) Kent Ve Çevre Sorunlarının Nasıl Algılandığına İlişkin Bir İnceleme. Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergisi, Cilt:9 Sayı: 1, s. 14- 21. www.kentakademisi.com. ET.12.01.2016.

DiE, <http://www.nufusu.com/il/hatay-nufusu>, ET, 06.04.2017

Erten, S. (2004). Çevre Eğitimi Ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır? Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı, Sayı 65/ 66.

Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2015), Hatay İlinin Öncelikli Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri. Hatay Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Hatay.

İnternet. <http://www.ametsoc.org/sloan/cleanair/>, ET. 05.06.2016.

İnternet. <http://www.conserve-energy-future.com/PollutionTypes.php>, ET. 05.06.2016.

İnternet. <http://www.seragazidogrulama.com/>, ET. 05.06.2016.

İnternet. <http://www.universetoday.com/81977/causes-of-air-pollution/>, 2015, ET.05.06.2016.

Keleş, R - Hamamcı, C. - Çoban, A. (2009), Çevre Politikası, Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. (2013), 100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası. İzmir: Yakın Kitabevi.

Ökmen, M. (2003), Kent Çevre ve Globalleşme, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.

Özey, R. (2009). Çevre Sorunları, İstanbul: Aktif Yayınevi.

Sanchez, M. J. – Lafuente, R. (2010), Defining and Measuring Environmental Consciousness, Revista Internacional de Sociología (RIS), Vol. 68, no: 3, Septiembre-Diciembre, pp. 731- 755. <http://www.iesa.csic.es/publicaciones/201120131.pdf>. ET.05.06.2016.

Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK (2013), Seçilmiş Göstergelerle Hatay 2013, Ankara: TÜİK.

(Footnotes)

1 Ankete katılanlardan bu soru için belirlenen seçeneklerden uygun gördükleri seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir.

2 Ankete katılanlardan uygun gördükleri iki seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

3 Ankete katılanlardan uygun gördükleri iki seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

4 Ankete katılanlardan uygun gördükleri iki seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

5 Ankete katılanlardan uygun gördükleri iki seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

6 Ankete katılanlardan uygun gördükleri iki seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

